

DET KONGELIGE BARNE-, LIKESTILLINGS-
OG INKLUDERINGSDEPARTEMENT

Barne-, ungdoms- og familieetaten v/
Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet
Skatteetaten v/Skattedirektoratet
Arbeids- og velferdsetaten v/Arbeids- og
velferdsdirektoratet

Deres ref

Vår ref
2012/2734/TSV/SIL

Dato
09.10.2011, oppdatert senest
24.06.2013 (punkt 5.1.1 korrigert
18. 07.2013)

**Surrogati - barnas juridiske status etter barneloven og adopsjonsloven -
orientering om gjeldende rett og saksbehandling**

1 Innledning

1.1 Sakens bakgrunn

Når personer bosatt i Norge inngår avtale med surrogatmor i utlandet oppstår problemstillinger knyttet til regelverk og praksis, blant annet etablering/overføring av foreldreskap, foreldreansvar, statsborgerskap og immigrasjon. At flere staters rettssystemer og regelverk virker inn, og kan være i konflikt, kompliserer sakene ytterligere.

Departementet har siden januar 2010 samarbeidet med andre departement og direktorater for å avklare hvordan offentlige myndigheter skal behandle saker som gjelder barn født av surrogatmor i utlandet. Departementet avklarte og presiserte gjeldende rett i etatsbrevet av 9. oktober 2011, og har senere oppdatert brevet 24. november 2011, 26. november 2012 og 24. juni 2013. Formålet med departementets brev er å gi en samlet oversikt over saksfeltet til etatene som behandler slike saker. For øvrig er brevet myntet på andre offentlige myndigheter som utenriksstasjonene og domstolen. Videre vil brevet kunne gi informasjon til berørte omsorgspersoner om hvordan de skal gå fram for å sikre barna rettslig, samtidig som det er et mål å sikre at norske borgere ikke inngår avtaler om surrogati i tilfeller der det ikke er mulig å få etablert foreldreskap og få rett til innreise til Norge med barnet. Brevet med vedlegg er lagt ut på www.regjeringen.no/bld sammen med et sammendrag av hovedpunktene i

Postadresse
Postboks 8036 Dep
0030 Oslo

Kontoradresse
Akersgt. 59

Telefon
22 24 90 90

Org no.

Saksbehandler
Trude Sveen, Sille
Hofgaard Andersen, Hanne
Bratlie

gjeldende rett.

Det er i norsk rett ikke gitt særskilte regler om foreldreskap etter bruk av surrogati i utlandet, se imidlertid nedenfor om særskilte, tidsbegrensede ordninger i midlertidig forskrift og lov. Dette betyr at de generelle reglene for etablering av morskap, farskap og adopsjon gjelder tilsvarende for barn født av surrogatmor i utlandet. Likevel er det slik at surrogati reiser noen særskilte problemstillinger, og departementets brev presiserer hvordan disse skal behandles innenfor gjeldende rett.

Skattedirektoratet har avdekket tilfeller der morskap og farskap til barn født av surrogatmor i utlandet er registrert i folkeregisteret uten at det juridiske foreldreskapet er etablert i tråd med norsk rett. Registrering i folkeregisteret gir i seg selv ingen rettsvirkninger. Håndtering av saker der morskap eller farskap er registrert feil i folkeregisteret er særskilt kommentert nedenfor.

De aller fleste sakene lar seg løse etter gjeldende rett, men ikke alle. Det har derfor vist seg å være behov for midlertidige ordninger for å ivareta barna som allerede er i Norge. På denne bakgrunn vedtok departementet 23. mai 2012 en midlertidig forskrift om anerkjennelse av farskap for barn født av surrogatmor i utlandet, se punkt 5.1.6. Videre ble det vedtatt en midlertidig lov 8. mars 2013 nr. 9 om overføring av foreldreskap for barn i Norge født av surrogatmor i utlandet mv., se punkt 7.4. Denne loven innebærer en særskilt måte å overføre foreldreskap på, og tar i hovedsak sikte på tilfeller der det etter gjeldende rett ikke er adgang til stebarnadopsjon. Gjennom midlertidig forskrift og lov legger departementet til rette for at barna som allerede er i Norge og som er født av surrogatmor i utlandet, kan sikres juridiske foreldre.

Departementet er i gang med en bredere utredning av spørsmål knyttet til foreldreskap i saker med tilknytning til utlandet. Midlertidig forskrift og lov skal ikke danne presedens for dette fremtidsrettede arbeidet.

1.2 Etablering/overføring av foreldreskap etter norsk rett for barn født av surrogatmor i utlandet – særlig om muligheten for anerkjennelse av foreldreskap og foreldreansvar fastsatt i utlandet

Med unntak av de særskilte, tidsbegrensede midlertidige ordningene, er det i norsk rett ikke gitt særskilte regler om foreldreskap etter bruk av surrogati i utlandet. Dette betyr at de generelle reglene for etablering av morskap, farskap og adopsjon gjelder tilsvarende for barn født av surrogatmor i utlandet. Dette etatsbrevet presiserer gjeldende regelverk og saksbehandling. Det vises til punktene 4 om morskap, 5 om farskap, 6 om foreldreansvar og 7 om adopsjon/overføring av foreldreskap.

Utgangspunktet i norsk rett er at utenlandske avgjørelser ikke anerkjennes her i landet med mindre det er særskilt hjemmel for det, jf. tvisteloven § 19-16. Når det gjelder *foreldreskap* er det rettslig grunnlag i barneloven for anerkjennelse av farskap fastsatt i utlandet, og i adopsjonsloven for anerkjennelse av utenlandske adopsjoner. Det

understrekes at adgangen til å anerkjenne farskap fastsatt i utlandet ikke omfatter en adgang til å anerkjenne fastsettelse av to farskap til ett og samme barn. Se mer om dette i punkt 5.1.5 og 5.1.6 (farskap) og 7.2 (adopsjon).

Det foreligger imidlertid ikke hjemmel i barneloven for anerkjennelse av utenlandske avgjørelser om *foreldreansvar*, og det er heller ikke etablert noen anerkjennelsesmyndighet på dette området. Norge har tiltrådt to konvensjoner om anerkjennelse som gjelder mellom konvensjonsstatene på nærmere bestemte vilkår, jf. nordisk konvensjon 6. februar 1931 og Europarådskonvensjon 20. mai 1980 om anerkjennelse og fullbyrding av avgjørelser om foreldreansvar og om gjenopprettelse av utenlandske avgjørelser om foreldreansvar. Se mer om foreldreansvar i punkt 6.

Haagkonferansen for internasjonal privatrett, der Norge er medlem, utreder for tiden spørsmål som springer ut av internasjonale surrogatiarrangementer og er grenseoverskridende. Det er avgitt to delutredninger, og en avsluttende rapport med anbefaling om videre oppfølging er planlagt fremmet i april 2014.¹ Spørsmålet om anerkjennelse er sentralt i Haagkonferansens arbeid, og departementet avventer resultatene av dette arbeidet ved utredning av ny lovgivning i Norge på området for foreldreskap.

1.3 Når kan norske myndigheter avgjøre en sak med tilknytning til andre stater (jurisdiksjon), samt registrering av opplysninger i folkeregisteret

Spørsmålet om hvem som har kompetanse (jurisdiksjon) til å avgjøre en farskapssak er regulert i barneloven § 81.² Etter barneloven § 2 anses surrogatmor som barnets mor, og norske myndigheter vil ha jurisdiksjon til å avgjøre farskapsspørsmålet når «den oppgjevne faren er busett i Noreg», se § 81 første ledd bokstav c, og/eller «barnet [...] har busett seg i Noreg, og mora eller verja til barnet ynskjer å få farskapen fastsett her», se bestemmelsens bokstav b. Departementet legger til grunn at det som utgangspunkt gjelder et krav om tilknytning til Norge også ved behandling av saker etter barneloven § 85 andre ledd om anerkjennelse av farskap fastsatt i utlandet. Dersom norske myndigheter ikke har kompetanse til å behandle og avgjøre sak om farskap etter barnelovens jurisdiksjonsbestemmelser, må farskap søkes etablert av den stat som eventuelt anses å ha slik jurisdiksjon.

Spørsmålet om jurisdiksjon i adopsjonssaker er regulert i adopsjonsloven § 17, hvor det framgår at «[s]øknad om bevilling til adopsjon avgjøres i Norge dersom søkeren har bopel her i riket, eller dersom departementet samtykker i at saken behandles her.»

Folkeregisterregelverket regulerer hvilke personer som skal registreres i folkeregisteret, og hvilke opplysninger som kan eller skal registreres om registerpopulasjonen. Angivelse av hvem som har foreldreansvar er en opplysning som

¹ Prel Doc No 11 of March 2011, Prel Doc No 10 of March 2012.

² Barneloven § 81 første ledd bokstav b) og c) er endret, se Prop 105 L (2012-2013) jf. Innst. 373 L (2012-2013). Det tas sikte på at endringene vil tre i kraft sensommer/høst 2013.

kan registreres. Av hensyn til å sikre at opplysninger som registreres om foreldreansvar er korrekte, stiller Skatteetaten som hovedregel krav til at barnet og begge foreldrene er bosatt i Norge.

2 Oversikt over etatenes oppgaver i de aktuelle sakene

Følgende etater behandler ulike sider ved saker om etablering av morskap, farskap og adopsjon der barnet er født av surrogatmor i utlandet:

- Arbeids- og velferdsetaten (NAV)
 - NAV-kontoret mottar erkjennelser om farskap etter barneloven § 4, og NAV Forvaltning fattar vedtak om endring av farskap etter barneloven § 7.
 - NAV Internasjonalt behandler sak om anerkjennelse av utenlandske farskap, jf. barneloven § 85 andre ledd og midlertidig forskrift 23. mai 2012 om anerkjennelse av farskap for barn født av surrogatmor i utlandet
 - NAV forvaltning vurderer om det foreligger særlige grunner for å reise etterfølgende sak om endring av farskap etter barneloven § 6.³
- Skatteetaten
 - Folkeregistermyndigheten registrerer farskap fastsatt etter barneloven og morskap for den som har født barnet. Folkeregistermyndigheten har også til oppgave å registrere inngåtte avtaler og avgjørelser om foreldreansvar. Videre registrerer folkeregistermyndigheten gjennomførte adopsjoner.
- Barne-, ungdoms- og familieetaten (Bufetat)
 - Bufetat behandler og avgjør søknad om adopsjon etter norsk rett og søknad om anerkjennelse av utenlandsk adopsjon
 - Bufetat region øst behandler og avgjør søknad om overføring av foreldreskap etter midlertidig lov 8. mars 2013 nr. 9 om overføring av forelderskap for barn i Norge født av surrogatmor i utlandet mv.

Departementets brev vil også kunne være en støtte for de utenriksstasjoner som mottar erkjennelser om farskap etter barneloven § 4, og bistår ved søknad om pass og videreformidler søknad om fødselsnummer, samt bistår Bufetat i å opplyse saken ved behandling av en søknad om adopsjon. Brevet er derfor sendt i kopi til Utenriksdepartementet for videreformidling til de aktuelle utenriksstasjonene.

3 Etatenes og utenriksstasjonenes veiledning og bistand

Det norske forbudet mot eggdonasjon innebærer at surrogatmorskap, der det benyttes befruktet egg fra en annen kvinne enn den som skal føde barnet, ikke kan gjennomføres i Norge. Dette følger av lov 5. desember 2003 nr 100 om humanmedisinsk bruk av bioteknologi m.m. (bioteknologiloven). Etter bioteknologiloven kan assistert befruktning bare gis til det paret som skal bli barnets foreldre. Dette innebærer også at surrogati ikke er tillatt i Norge. Bioteknologiloven setter straff for den som forsettlig overtrer loven, og medvirkning straffes på samme måte. Etter lovendring juni 2013, er det presisert direkte i loven at

³ Dette spørsmålet er omtalt i forbindelse med utenriksstasjonenes bistand i punkt 8.2

straffeansvaret ikke gjelder privatpersoner som søker eller benytter tilbud om assistert befruktning eller egg- eller sæddonor.

Det følger videre av norsk lov at avtaler om surrogati ikke er bindende, jf. lov 8. april 1981 nr 7 om barn og foreldre (barneloven) § 2.

Til tross for den norske reguleringen, er det et faktum at enkelte nordmenn benytter surrogati i utlandet. Adgang til dette reguleres av den enkelte stats nasjonale regelverk, og departementet forutsetter at dette regelverket følges når personer bosatt i Norge benytter surrogati i utlandet. Norske myndigheter, inkludert utenriksstasjonene, skal ikke veilede om hvordan søker skal gå fram overfor utenlandske myndigheter og klinikker ved inngåelse av avtaler om surrogati.

Norske myndigheter kan ikke gi forhåndstilsagn om etablering av morskap/farskap eller adopsjon for barn født av surrogatmor i utlandet. Det kan dermed ikke gis løfter om at den som inngår avtale om surrogati vil kunne få barnet med seg til Norge. Når det gjelder spørsmål om foreldreskap fra personer som planlegger bruk av surrogati i utlandet, bør etatene og utenriksstasjonene derfor normalt kun vise til etatsbrevet.

Norske myndigheter forutsetter at norske borgere opptrer og innretter seg etter rettsstilstanden i det landet de til enhver tid oppholder seg. India er destinasjon for borgere fra flere ulike land som ønsker å benytte seg av surrogati i utlandet. Surrogatiarrangementer har skapt utfordringer for både indiske myndigheter, surrogatmødre, barna og de utenlandske borgerne. Som følge av dette har indiske myndigheter vedtatt nye regler, og bl.a. innført krav om «medisinsk visum» for opphold i India. Den norske utenriksstasjonen i India informerer på sine hjemmesider om de nye kravene som stilles etter intern rett i India i forbindelse med surrogatarrangementer, se [her](#).

4 Morskap

4.1 Hvem anses som mor til barnet etter barneloven

Det følger av barneloven § 2 første ledd at den kvinnen som har født barnet, skal regnes som barnets mor. Dette gjelder også der befruktningen er skjedd gjennom eggdonasjon. Er barnet resultat av assistert befruktning i utlandet med befruktet egg fra en annen kvinne enn den som har født barnet, er det fortsatt den som har født barnet, som er mor etter barneloven. En kvinne bosatt i Norge kan dermed ikke få etablert morskap etter barneloven for barn født av surrogatmor i utlandet, selv om kvinnen har donert egg.

Det følger av barneloven § 2 andre ledd at avtaler om surrogatmorskap ikke er bindende. Regelen gjelder enten egget er fra den andre kvinnen, fra surrogatmoren selv eller fra en tredje kvinne.

Norsk rett har ingen regler om anerkjennelse eller lignende av morskap fastsatt i utlandet ved dom eller forvaltningsavgjørelse (forankret i kontrakt). Eventuelle avgjørelser eller dommer som bestemmer at en kvinne som ikke har født barnet er juridisk mor, legges dermed ikke til grunn i Norge.

En kvinne som ønsker å etablere et juridisk foreldre-barn forhold til et barn hun ikke selv har født, kan etter norsk rett gjøre dette ved å søke om å adoptere barnet.

4.2 Særlig om saker som er feilregistrert i folkeregisteret

Når det gjelder saker som er feilregistrert i folkeregisteret, må den som ønsker å bli forelder til barnet, gå veien om adopsjon eller søke om overføring av forelderskap etter midlertidig lov, se punkt 7. Ektepar og registrerte partnere må derfor først få fastsatt farskap/foreldreansvar før de søker om stebarnsadoptsjon eller søker om overføring av forelderskap etter midlertidig lov, se punkt 5 og 6.

5 Farskap

5.1 Hvem anses som far til barnet etter barneloven

5.1.1 Innledning

Norske myndigheter har kompetanse til å fastsette farskap dersom vilkårene etter barneloven § 81 er oppfylt.

Stortinget fattet 10. juli 2013 vedtak til lov om endringer i barnelova, jf. Prop. 105 L (2012-2013). Barneloven § 81 første ledd endres slik at det er tilstrekkelig at barnet har bosatt seg i Norge etter at det ble født, og vilkåret om at mor eller verge i tillegg må begjære farskapet fastsatt, oppheves. Bestemmelsen vil også omfatte barn som er født i utlandet, og hvor utenlandsk farskap ikke kan anerkjennes etter § 85 andre ledd eller hvor det er behov for at det offentlige fastsetter farskap etter § 5. Det legges til at det offentliges ansvar for å fastsette farskap dersom barnet er bosatt i Norge og én av foreldrene var bosatt i Norge da barnet ble født, er tydeliggjort i barneloven § 5 nytt andre ledd. Det tas sikte på at endringene vil tre i kraft sensommer/høst 2013.⁴

Dersom norske myndigheter i det enkelte tilfellet anses å ha kompetanse etter barneloven § 81 første ledd, fastsettes farskap etter norsk rett, jf. barneloven § 84, også der barnet er født av surrogatmor i utlandet. Etter gjeldende rett kan farskap følge direkte av loven (farskap etter ekteskap, pater est-regelen), jf. barneloven § 3, farskap kan fastsettes ved erkjennelse, jf. barneloven § 4, eller ved dom, jf. barneloven § 9. Farskap som følger av loven eller av erkjennelse kan endres etter bestemmelsene i barneloven §§ 6 og 7.

⁴ Prop. 105 L (2012-2013) Endringer i barnelova (morskap og farskap), jf. Innst. 373 L (2012-2013)

Etter barneloven § 85 første ledd skal farskap som følger direkte av utenlandsk lov, uten videre bli anerkjent i Norge. Bestemmelsen omfatter i praksis alle tilfeller hvor morens ektemann uten videre blir regnet som barnets far (pater est-regelen). Dersom surrogatmor er gift, vil det således være nødvendig med en etterfølgende sak om endring av farskap etter barneloven § 6 eller § 7.

Barneloven § 85 andre ledd har bestemmelser om anerkjennelse av farskap som er fastsatt i utlandet på annet vis, bl.a. ved erkjennelse, kontrakt, dom eller forvaltningsvedtak. Slike farskap kan bli anerkjent i Norge på tre måter: ved forskrift, ved traktat (konvensjon) med en fremmed stat, eller etter en vurdering i det enkelte tilfelle. Det er gitt forskrift om anerkjennelse av nordiske farskapsavgjørelser (FOR-1981-11-20-8950). Andre farskap må godkjennes i hvert enkelt tilfelle for å kunne legges til grunn som gyldig i Norge. Dette vil for eksempel gjelde farskap som er etablert ved dom eller ved formell erkjennelse. Se for øvrig også omtale av midlertidig forskrift om anerkjennelse av farskap for barn født av surrogatmor i utlandet under punkt 5.1.6.

Det er viktig å være oppmerksom på at farskap ved erkjennelse eller endring, eventuelt anerkjennelse, ikke automatisk innebærer at foreldreansvar samtidig fastsettes. Se nærmere om dette under punkt 6 om foreldreansvar.

Nedenfor følger en uttømmende redegjørelse for de ulike måtene farskap kan fastsettes på etter norsk rett.

Etterfølgende sak om endring av farskap etter barneloven § 6 i tilfeller der det kan være mistanke om «menneskehandel», eller det kan være andre grunner til å tvile på at den som oppgis å være far er biologisk far, er behandlet i punkt 9, herunder om utenriksstasjonenes rolle i den forbindelse.

5.1.2 Erkjennelse etter barneloven § 4 – når surrogatmor er ugift

Der surrogatmor er ugift kan farskap erkjennes ved norsk utenriksstasjon, jf. barneloven § 4. Farskap erkjennes på NAV-blankett nr. 55-00.10. Dersom mannen oppholder seg i Norge, kan farskap erkjennes blant annet hos NAV.

Det er et vilkår for å fastsette farskap etter denne bestemmelsen at mora har «godteke» erkjennelsen skriftlig, eller at erkjennelsen er «gjeven av den som mora har gjeve opp som far». Videre er det et vilkår at morens identitet er kjent, slik at hun kan oppgi hvem som er barnefar eller godta hans erkjennelse i ettertid, se vedlagte brev av 3. juni 2010 fra Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet til Utenriksdepartementet om erkjennelse av farskap på norsk utenriksstasjon til barn født av utenlandske mødre.

Departementet viser til brev herfra av 23. august 2010 til Arbeids- og velferdsdirektoratet om erkjennelse av farskap på norsk utenriksstasjon for barn født av utenlandsk surrogatmor om krav til personlig fremmøte for partene, se vedlegg.

Etter gjeldende rett er det ikke et vilkår ved erkjennelse av farskap at det foreligger en DNA-analyse, og etter praksis pålegges heller ikke dette ved erkjennelser foretatt ved utenriksstasjon der en mann bosatt i Norge midlertidig oppholder seg i utlandet. Departementet legger til grunn at søker har et ansvar for å bistå myndighetene slik at nødvendige dokumenter og samtykke fra mor ved erkjennelse av farskap etter barneloven § 4 kan framlegges i tråd med regelverket og ovennevnte merknader.

5.1.3 Endringssak etter barneloven § 7 – når surrogatmor er gift

Er kvinnen som føder barnet gift og fødelandet følger pater est-regelen (dvs. at surrogatmorens ektemann regnes som far), må farskapet overføres fra ektemannen til den norske mannen.

Etter barneloven § 7 kan farskap endres dersom en annen mann erkjenner farskapet, og erkjennelsen godtas av barnets mor og tidligere far (pater est-faren). NAV skal i tillegg foreta en vurdering, og bare fatte endringsvedtak dersom de «finn det truleg» at den andre mannen er barnets far. NAV pålegger rutinemessig DNA-analyse i disse sakene for å vurdere om det er «truleg» at mannen som har erkjent farskapet også er genetisk far til barnet. Det er i disse sakene helt nødvendig å utelukke at surrogatmorens ektemann er genetisk far til barnet før NAV fatter vedtak om at den norske mannen er juridisk far til barnet.⁵ Departementet viser til brev herfra av 23. august 2010 til Arbeids- og velferdsdirektoratet om erkjennelse av farskap på norsk utenriksstasjon for barn født av utenlandsk surrogatmor, der det legges til grunn at det er tilstrekkelig at den pretenderende far tar kontakt med NAV for at sak skal kunne tas under behandling, se vedlegg.

Departementet legger til grunn at søker har et ansvar for å bistå myndighetene slik at nødvendige dokumenter og samtykker fra mor og ektefellen ved erkjennelse av farskap etter barneloven § 7 kan framlegges i tråd med regelverket og ovennevnte merknader.

5.1.4 Endring av farskap ved dom i Norge

Etter barneloven § 6 kan farskap som følge av ekteskap eller erkjennelse endres ved dom. En endringssak forutsetter at det foreligger et farskap etter barneloven §§ 3 eller 4. Se barneloven § 9 om vilkår for dom i farskapssak, herunder DNA-analyse. Domstolen må ta stilling til om vilkår for å endre farskapet er oppfylt i den enkelte saken, se barneloven § 81, jf. § 6, jf. § 9 første og femte ledd.

5.1.5 Anerkjennelse av utenlandsk farskap etter barneloven § 85 andre ledd

Det er gitt bestemmelser om anerkjennelse av nordiske farskapsavgjørelser i forskrift 20. november 1981 nr. 8950 om anerkjennelse av nordiske farskapsavgjørelser. Etter forskriften skal farskap som er fastsatt ved rettskraftig dom eller erkjennelse i annet nordisk land, uten videre legges til grunn i Norge. Andre farskap må etter gjeldende

⁵ Barneloven § 7 endres med virkning fra 1. juli 2013, ved at det stilles krav til DNA-analyse ved administrativ endring av farskap, se Prop. 105 L (2012-2013), jf. Innst. 373 L (2012-2013).

norsk rett anerkjennes i hvert enkelt tilfelle for å kunne legges til grunn som gyldig i Norge. Kompetansen til å anerkjenne utenlandske farskap er delegert til Arbeids- og velferdsdirektoratet, som har delegert avgjørelsesmyndigheten til NAV Internasjonalt.⁶

Det er den utenlandske avgjørelsen som sådan som er gjenstand for vurdering etter barneloven § 85 andre ledd. Det innhentes dermed ikke DNA-test ved behandling av saker etter denne bestemmelsen. Idet det er den utenlandske avgjørelsen som er gjenstand for vurdering, er det heller ikke tilstrekkelig at søker legger frem en fødselsattest for å dokumentere farskap etter utenlandsk rett. Underliggende dokumenter som for eksempel farskapserkjennelse for kompetent myndighet eller domsslutning må dermed forelegges. Departementet har i brev herfra til Arbeids- og velferdsdirektoratet av 30. mars 2011 redegjort for de vilkår og de momenter som må vurderes i forbindelse med søknad om anerkjennelse etter barneloven § 85 andre ledd. Det understrekes i brevet at der det er betalt vederlag til surrogatmor, taler dette mot anerkjennelse av farskap. Det har vært uklart hvorvidt barneloven § 85 annet ledd kan anvendes på farskap fastsatt i utlandet der barnet er født av surrogatmor, og i praksis anerkjenner ikke NAV slike avgjørelser i «einskilde tilfelle» med hjemmel i barneloven § 85 andre ledd.

5.1.6 Midlertidig forskrift om anerkjennelse av farskap fastsatt i utlandet for barn født av surrogatmor i utlandet

Som nevnt ovenfor har det vært uklart hvorvidt farskap fastsatt i utlandet etter surrogati kan anerkjennes etter barneloven § 85 andre ledd, samtidig som det har vært et behov for å få etablert farskap til barn i Norge som er født av surrogatmor i utlandet. Det å få etablert farskap er også avgjørende for å kunne få avgjort en søknad om stebarnsadoptsjon. Departementet har derfor tatt i bruk forskriftshjemmelen i barneloven § 85 andre ledd, og vedtok 23. mai 2012 en midlertidig forskrift om anerkjennelse av farskap fastsatt i utlandet for barn født av surrogatmor i utlandet. Formålet med forskriften er å sikre at barna får etablert nødvendige juridiske bånd til i hvert fall én av sine omsorgspersoner – i dette tilfellet en far med fastsatt farskap etter utenlandsk rett.

Forskriften bygger på gjeldende barnelov. Dette betyr at den som føder barnet er barnets mor og at det bare kan utpekes én far. Fars eventuelle ektefelle eller partner må derfor adoptere for å få foreldrerettigheter til barnet.

Forskriften gjelder for barn som oppholder seg i Norge på det tidspunktet forskriften trådte i kraft, se nedenfor.

Forskriften bestemmer at utenlandske farskap skal anerkjennes i Norge når bestemte vilkår er oppfylt. Det må foreligge en offisiell avgjørelse (dom, administrativ avgjørelse) av utenlandske myndigheter, og surrogatmors identitet må være kjent. Dersom

⁶ Midlertidig forskrift om anerkjennelse av farskap fastsatt i utlandet for barn født av surrogatmor i utlandet er omtalt i punkt 5.1.6.

vilkårene ikke er oppfylt, vil et utenlandsk fastsatt farskap likevel kunne anerkjennes dersom «særlige grunner» taler for det.

Det er NAV Internasjonalt som skal anerkjenne farskap etter den midlertidige forskriften.

Den midlertidige forskriften trådte i kraft 24. mai 2012. Forskriften er ved forskriftsendring 29. april 2013 forlenget til å gjelde til 31. desember 2013, og tidspunktet for når søknaden må være mottatt er endret til før 1. januar 2014. Det er for øvrig ikke gjort endringer i personkretsen som er omfattet av forskriften, og det er fortsatt et krav etter forskriften til at barna oppholdt seg i Norge på det tidspunkt forskriften trådte i kraft, dvs. 24. mai 2012.

5.2 Særlig om sakene som er gjenstand for retting i folkeregisteret

I noen av sakene som er gjenstand for retting i folkeregisteret, kan forholdene være slik at vilkår for erkjennelse etter barneloven § 4 (der surrogatmor er ugift) og endring etter barneloven § 7 (der surrogatmor er gift) ikke er oppfylt.

En særskilt problemstilling som kan oppstå i sakene om retting, er der surrogatmor eller hennes ektemann ikke lar seg etterspore (har dom/kontrakt som sikrer anonymitet), oppspore eller ikke vil medvirke i saken. Dette vanskeliggjør fastsettelse av farskap etter barneloven § 4 og endring av farskap etter barneloven § 7, se punkt 5.1.2 og 5.1.3 om vilkår.

I slike tilfeller bør det vurderes om sak kan reises for domstolen etter barneloven § 6, jf. barneloven § 81 andre ledd. Domstolen kan behandle sak om farskap uten hovedforhandling, og det offentlige vil dekke utgifter til DNA-analyse.

Tilsvarende gjelder der farskap fastsatt i utlandet ikke kan anerkjennes, se punkt 5.1.5 og 5.1.6.

6 Foreldreansvaret

Det foreligger ikke hjemmel i barneloven for anerkjennelse av utenlandske avgjørelser om *foreldreansvar*. Norge har tiltrådt to konvensjoner om anerkjennelse som gjelder mellom konvensjonsstatene på nærmere bestemte vilkår, jf. nordisk konvensjon 6. februar 1931 og Europarådskonvensjon 20. mai 1980 om anerkjennelse og fullbyrding av avgjørelser om foreldreansvar og om gjenopprettelse av utenlandske avgjørelser om foreldreansvar. Konvensjonenes virkeområde og vilkår innebærer at disse som hovedregel ikke vil få anvendelse i konkrete saker som legges frem for etatene, og det er inntil videre lagt til grunn av departementet at foreldreansvaret som hovedregel må etableres etter norsk rett i saker der barnet er født av surrogatmor i utlandet. Folkeregistermyndigheten har til oppgave å registrere foreldreansvar, og må i den forbindelse ta stilling til hvilken dokumentasjon som må framlegges av parten(e). Foreldreansvar kan registreres i folkeregisteret såfremt farskapet/morskapet er avklart etter norsk rett. Registrering av foreldreansvar må skje på bakgrunn av gjeldende

barnelov. Når barnet er født av ugifte foreldre, følger det av barneloven § 35 at mor har foreldreansvar alene såfremt de ikke bor sammen ved barnets fødsel. Dette vil også gjelde når barnet er født av en surrogatmor, ettersom hun etter norsk rett anses som mor til barnet. Foreldrene kan i slike tilfeller avtale at de skal ha foreldreansvar sammen eller at far skal ha det alene. Etter norsk rett kan foreldreansvar fraskrives før barnets fødsel, men rettsvirkningen inntreffer først fra barnets fødsel. Det stilles ikke formkrav til avtalen utover at den må være skriftlig. Avtale om foreldreansvar må meldes til folkeregistermyndigheten for å være gyldig, jf. barneloven § 39.

Det er viktig å være oppmerksom på at etablering av farskap ved erkjennelse eller endring, eventuelt anerkjennelse, ikke innebærer at foreldreansvar samtidig fastsettes. Blanketten for farskapserkjennelse NAV 55.00-10 punkt 6 kan eventuelt benyttes med tilpasninger, slik at det kan avtales at far skal ha foreldreansvar alene. Departementet anbefaler at NAV-kontoret/NAV Internasjonalt og utenriksstasjonene veileder om ovennevnte ved etablering av farskap.

Der barnet er født av surrogatmor i utlandet, må den som er forelder til barnet etter norsk rett ta kontakt med folkeregistermyndigheten om registrering av foreldreansvar i tilfeller der dette er fastsatt/må fastsettes i avtale. Der det knytter seg usikkerhet til avtalens innhold må folkeregistermyndigheten innhente nødvendige dokumenter i saken, herunder dom, myndighetsavgjørelse og surrogatkontrakt. Det må skje en samlet vurdering av alle relevante dokumenter når det gjelder spørsmålet om registrering.

Etter norsk rett har vi regler om etablering av farskap og morskap, og særskilte regler for etablering av foreldreansvar. Videre er det mulig å oppnå foreldreskap gjennom adopsjon. Andre land kan ha et annet rettssystem og/eller andre regler på dette området. I internasjonale konvensjoner og oversettelser av nasjonal lovgivning i andre land varierer begrepsbruken. Departementet viser til at «legal parentage» ikke kan oversettes direkte til begrepsbruken i barneloven/adopsjonsloven. Internasjonalt benyttes ofte «legal parental responsibility» om «foreldreansvar», men «custody», «parental care», «parental authority» og «parental power» benyttes også. Dersom det foreligger et dokument om overføring av «legal parentage», og andre dokumenter i saken (herunder surrogatkontrakten) som underbygger at surrogatmor har fraskrevet seg alle rettigheter og plikter overfor barnet, bør folkeregistermyndigheten normalt måtte konkludere med at surrogatmor har fraskrevet seg foreldreansvaret ved avtale.

Etablering av farskap og fastsettelse av foreldreansvar er avgjørende for å få behandlet sak om stebarnadopsjon. Bufetat skal som utgangspunkt legge til grunn opplysninger i folkeregisteret om foreldreansvar. Bufetat vil ikke ha myndighet til å overprøve folkeregistermyndighetens beslutninger om registrering, men kan ta kontakt med folkeregistermyndigheten dersom noe synes uklart. Departementet forutsetter derfor at det er nær dialog mellom etatene om disse sakene.

7 Adopsjonsloven og midlertidig lov om overføring av foreldreskap

7.1 Stebarnsadopsjon

Departementet er opptatt av å legge til rette for at barn født ved surrogati kan sikres trygge juridiske rammer rundt oppveksten i familien sin. For mange vil stebarnsadopsjon være løsningen for å få etablert et rettslig forhold mellom barnet og den som ønsker å bli juridisk forelder til barnet i saker der barnet er født ved surrogati.

Foreligger alle de nødvendige opplysninger, herunder samtykker og uttalelser fra partene i saken, vil søknaden om stebarnsadopsjon kunne behandles raskt.

Adopsjonsmyndighetene skal da foreta en vurdering av om adopsjon vil bli til barnets beste. Det kreves at den som søker om å adoptere enten ønsker å oppfostre barnet eller har oppfostret det, eller at det foreligger annen særlig grunn til adopsjonen.

Ved søknaden om adopsjon, vil barnet som regel være lite, og det sentrale i disse sakene vil derfor være barnets behov for to juridiske foreldre. Når det gjelder det skjønne myndighetene for øvrig skal utøve etter adopsjonsloven § 2, vises det til Retningslinjer Q-1045 om saksbehandling ved søknad om innenlands- og utenlandsadopsjon og særlig om skjønnsutøvelse ved innenlandsadopsjon. Vi viser også til departementets brev 20. juni 2011 om behandlingen av søknad om stebarnsadopsjon i saker der barnet er født ved surrogati.

Noen søknader kan imidlertid være vanskelige å opplyse, for eksempel på grunn av manglende samtykke fra surrogatmor. Enkelte av disse sakene kan være kompliserte og vil kunne ta tid. Nedenfor gjennomgår vi nærmere hvordan søknadene om stebarnsadopsjon skal behandles etter dagens regelverk.

I tilfeller hvor et ektepar eller registrerte partnere har benyttet seg av en surrogatmor, kan bare den ene i forholdet være juridisk far til barnet. I slike tilfeller kan fars ektefelle eller registrerte partner søke om stebarnsadopsjon, jf. adopsjonsloven § 5 a. Stebarnsadopsjon innebærer at barnet kommer i samme juridiske posisjon til sin steforelder som om det var steforelderens egenfødte barn, jf. adopsjonsloven § 13 annet ledd.

Det følger av adopsjonsloven § 7 første ledd at den som er under 18 år ikke kan adopteres uten samtykke fra den eller dem som har foreldreansvaret. Er en av dem forsvunnet, sinnslidende eller psykisk utviklingshemmet, er samtykke fra den andre tilstrekkelig. Er begge forsvunnet, sinnslidende eller psykisk utviklingshemmet, kreves samtykke fra verge, jf. adopsjonsloven § 7 første ledd.

Et informert samtykke fra den som har foreldreansvaret for barnet er et absolutt vilkår for å kunne gjennomføre en adopsjon. Adopsjonsmyndighetene må derfor så langt råd er, bringe på det rene hvem som er barnets foreldre og hvem som har foreldreansvar

for barnet. En eventuell sak om farskap til barnet etter barneloven skal derfor være avsluttet før adopsjon foretas. Juridisk farskap til barnet må være avklart etter barneloven (se ovenfor), og Bufetat kan derfor ikke kreve en særskilt DNA-test i forbindelse med søknad om adopsjon. Har surrogatmor fortsatt foreldreansvaret, skal surrogatmor gi sitt samtykke til adopsjon.

Etter barneloven kan avtale om foreldreansvar inngås før barnets fødsel, noe som innebærer at surrogatmor kan fraskrive seg foreldreansvaret både under graviditeten og rett etter fødsel. Dersom surrogatmor har fraskrevet seg foreldreansvaret (se punkt 6), er det ikke nødvendig å innhente samtykke etter adopsjonsloven, men uttalelse må innhentes etter adopsjonsloven § 7 tredje ledd. Det følger av denne bestemmelsen at dersom surrogatmor ikke har del i foreldreansvaret, skal hun så vidt mulig få uttale seg før vedtak om adopsjon. Vi viser i den forbindelse til punkt 6.13 Part med ukjent adresse i Retningslinjene Q-1045 om saksbehandling ved søknad om innenlands- og utenlandsadopsjon og særlig om skjønnsutøvelse ved innenlandsadopsjon, se vedlegget.

En adopsjon kan uansett ikke gjennomføres før barnet er over to måneder gammelt, jf. adopsjonsloven § 7 annet ledd der det fremgår at samtykke til adopsjon fra foreldre med foreldreansvar ikke kan gis før to måneder etter barnets fødsel. Selv om surrogatmor har samtykket til adopsjon før eller i forbindelse med fødsel, skal et nytt samtykke innhentes to måneder etter barnets fødsel dersom hun fortsatt har del i foreldreansvaret, jf. adopsjonsloven § 7 og forvaltningsloven §§ 16 og 17. På samme måte må ny uttalelse fra surrogatmor uten del i foreldreansvaret innhentes. Også i slike tilfeller skal hun så vidt mulig få uttale seg på ny etter at barnet er fylt 2 måneder, jf. adopsjonsloven § 7 og forvaltningsloven §§ 16 og 17. En uttalelse fra surrogatmor vil være et moment i vurderingen av hva som er til gagn for barnet etter adopsjonsloven § 2, og vil veie tungt. I saker der det ikke har vært mulig å innhente en uttalelse fra surrogatmor uten del i foreldreansvaret, må Bufetat foreta en konkret vurdering av hvorvidt søknaden likevel kan innvilges ut i fra barnets behov for trygge juridiske rammer.

Samtykke fra barn som har fylt 12 år skal innhentes for at adopsjon kan finne sted, jf. adopsjonsloven § 6 annet ledd. Et barn som er fylt syv år og yngre barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter, skal informeres og gis anledning til å uttale seg før det tas avgjørelse om adopsjonsbevilling skal gis, jf. § 6 første ledd.

Departementet viser for øvrig til at det i Prop. 171 L (2012-2013) er foreslått endringer i adopsjonsloven om at samboere skal kunne bli vurdert som adoptivforeldre på lik linje som ektepar. I proposisjonen foreslås også en begrenset adgang til stebarnsadopsjon etter skilsmisse og etter juridiske forelders død. Denne vil ikke omfatte saker der et barn er født av surrogatmor i utlandet og barnet bor sammen med sin juridiske far og hans ektefelle eller partner, se Prop. 171 L (2012-2013) kapittel 8.5.

7.2 Andre former for adopsjon

Spørsmålet om behandlingen av søknad som gjelder andre former for adopsjon enn stebarnsadopsjon i saker der barnet er født ved surrogati, har vært vurdert av en arbeidsgruppe nedsatt av departementet, se vedlegget. Arbeidsgruppen har understreket at en adopsjonsprosess i slike tilfeller vil være komplisert og inneholde usikre faktorer, og blant annet være avhengig av regelverket i barnets fødeland. Så langt bygger departementet sine vurderinger nedenfor på arbeidsgruppens rapport. En kvinne som har inngått avtale med surrogatmor om å frembære et barn, vil etter norsk rett ikke anses som barnets mor. Det kan heller ikke utelukkes at en mann vil kunne komme i en situasjon der et utenlandsk farskap ikke kan etableres til tross for at han er barnets genetiske far, se ovenfor om farskap. Der det ikke kan etableres et juridisk barn-foreldreforhold etter barneloven, kan dette bare skje ved adopsjon dersom vilkårene for dette er oppfylt.

Departementet legger til grunn at saker som gjelder adopsjon av barn født ved surrogati, ikke kan behandles etter reglene om internasjonale adopsjoner (utenlandsadopsjon), jf. adopsjonsloven § 16 e om søknad om forhåndssamtykke til adopsjon av barn fra utlandet. Departementet viser i den forbindelse til at Haagkonferansen for internasjonal privatrett har uttrykt at saker som gjelder surrogati, vanskelig kan behandles etter Haagkonvensjonen om vern av barn og samarbeid ved internasjonale adopsjoner.

Departementet legger til grunn at de som ønsker å etablere juridiske bånd til barnet kan søke om adopsjon av barnet etter reglene om norsk innenlandsadopsjon i adopsjonsloven. Norsk innenlandsadopsjon innebærer at adopsjonssaken avgjøres i Norge av norske myndigheter. I slike saker forutsettes det normalt at barnet og søker er ankommet Norge før søknaden om adopsjon kan tas til behandling. Det er utlendingsmyndighetenes regelverk som avgjør om barnet kan få innreisetillatelse og opphold i Norge.

Dersom den som søker om adopsjon har bopel i Norge, kan norske myndigheter ha kompetanse til å behandle en søknad om adopsjon etter den norske adopsjonsloven når partene befinner seg i barnets fødeland, jf. adopsjonslovens § 17. En forutsetning for å behandle saken som en norsk innenlandsadopsjon, er at myndighetene i barnets fødeland er enige i at norske adopsjonsmyndigheter har jurisdiksjon i saken og dermed kompetanse til å behandle søknaden om adopsjon av barnet. Norske adopsjonsmyndigheter vil imidlertid ikke ha noen plikt til å utrede og behandle en sak etter bestemmelsene om norsk innenlandsadopsjon når partene (barnet og/eller søker) befinner seg i utlandet. Adopsjonsmyndighetene vil således kunne stille som vilkår at partene er ankommet Norge, før adopsjonssøknaden tas til behandling. Søker kan altså ikke legge til grunn at han eller hun vil få sin søknad om adopsjon behandlet i tilfeller der barnet ikke har fått opphold her i landet.

For personer bosatt i Norge, vil ikke en adopsjon gjennomført i utlandet anerkjennes automatisk. Dersom det er gjennomført en gyldig adopsjon i utlandet, må det søkes Bufetat om anerkjennelse av adopsjonen for at den også skal bli gyldig i Norge. En slik anerkjennelse vil likevel sjelden være aktuell i surrogatisaker fordi det normalt ikke gjennomføres en adopsjon i barnets fødeland. Les mer om dette [her](#).

7.3 Nærmere om saksbehandlingen

Søknad om adopsjon sendes direkte til regionen i Bufetat der søker er bosatt. Regionen gjennomgår søknaden for blant annet å kontrollere at søknaden er riktig utfylt og at alle nødvendige dokumenter følger saken.

Regionen skal påse at saken er så godt opplyst som mulig før vedtak treffes, jf. forvaltningsloven § 17. Kommunen bistår Bufetat i å opplyse saken. Videre kan det også være aktuelt for Bufetat å be norske utenriksstasjoner om bistand til å opplyse saken, herunder innhente samtykke eller uttalelse fra surrogatmor til spørsmålet om adopsjon.

Innhenting av dokumenter, samtykker og uttalelser skjer på vanlig måte, og departementet legger til grunn at partene bistår i denne forbindelse. Eventuelle kostnader forbundet med oppsporing via utenriksstasjon/stedlig advokat vil normalt dekkles innenfor etatens budsjett.

7.4 Midlertidig lov om overføring av foreldreskap

Midlertidig lov om overføring av foreldreskap trådte i kraft 8. mars 2013. Formålet med loven er å gi et rettslig grunnlag for å etablere foreldreskap. Den som kan søke om å få foreldreskap overført etter denne loven er fars nåværende eller tidligere ektefelle, registrerte partner eller samboer – uansett kjønn. Det er med andre ord barnets sosiale forelder som kan søke foreldreskap etter loven. Loven stiller krav om at søker og barnets far sammen inngikk avtale med surrogatmor, og at de kan dokumentere et ønske om å oppfostre barnet i fellesskap. Adopsjonsloven gjelder så fremt ikke annet er bestemt i den midlertidige loven. Det er blant annet et vilkår at avgjørelsen skal være til barnets beste og barnet skal høres. Den midlertidige loven gjør det mulig å overføre foreldreskap uten samtykke fra juridisk far. Loven omfatter tilfeller der søker er bosatt i Norge og barnet oppholder seg i Norge. Siste frist for å søke er 1. januar 2014, og loven oppheves 31. desember 2015.

Myndigheten til å gi bevilling etter midlertidig lov som i loven er lagt til departementet, jf. adopsjonsloven §§ 1 og 3, er delegert til Barne-, ungdoms- og familieetaten region øst. Det samme gjelder myndigheten til å gi opplysninger om opprinnelige foreldre til barn som er fylt 18 år i saker etter midlertidig lov, som i loven er lagt til departementet, jf. adopsjonsloven § 12. Det vises for øvrig til delegasjonsvedtaket 8. mars 2013, se lovdata [her](#). Bufdir er klageinstans over regionens vedtak.

7.5 Særlig om sakene som er gjenstand for retting i folkeregisteret

Alle saker, også de som er gjenstand for retting i folkeregisteret, må undergis en konkret behandling i tråd med regelverket om adopsjon og midlertidig lov, jf. redegjørelsen ovenfor.

Når det gjelder de konkrete sakene som kommer inn til Bufetat i etterkant av sak om retting i folkeregisteret, legger departementet til grunn at Bufetat selv må kunne opplyse disse sakene. Dette vil innebære en raskere behandling av sakene, og vil kunne skje samtidig med at samtykke eller uttalelse fra surrogatmoren innhentes.

8 Innreise til Norge – pass, statsborgerskap, fødselsnummer

Det må søkes om fødselsnummer og registrering i folkeregisteret før det kan søkes om pass til barnet for å ta dette med til Norge. Det er de alminnelige regler og vilkår for oppholdstillatelse som gjelder. Hvorvidt vilkårene for en tillatelse er oppfylt må vurderes konkret i hver sak av Utlendingsdirektoratet i første instans og av Utlendingsnemnda som er klageinstans. Hvis en utlending (barnet) er visumpliktig må det søkes og innvilges visum før innreise til Norge. Dersom utlendingen er visumfri kan vedkommende reise til Norge uten visum, men utlendingslovgivningen har krav om at utlendingen må ha oppholdstillatelse hvis oppholdet er lenger enn 90 dager. Norske borgere trenger ikke oppholdstillatelse.

Norsk pass til mindreårig krever samtykke fra forelder med foreldreansvar, jf. passloven § 4. Dette gjelder også ved utstedelse av nødpass ved utenriksstasjonen.

Etter lov 10. juni 2005 nr. 51 om norsk statsborgerskap (statsborgerloven) § 4 blir barnet norsk statsborger dersom faren eller moren er norsk statsborger. Hvem som er «moren» og «faren» etter statsborgerloven avgjøres etter norsk rett, se ovenfor.

Kvinner som føder mens de midlertidig oppholder seg i utlandet skal gi melding til folkeregistertyndigheten innen én måned etter at barnet kom til Norge, jf. barneloven § 1 andre ledd. Det foreligger en instruks om krav til dokumentasjon for å kunne registrere rettslige og faktiske forhold som finner sted i utlandet, fastsatt av Skattedirektoratet 12. desember 2007 gitt med hjemmel i FOR 2007-11-09 nr 1268 om folkeregistrering § 1- 2 litra b. Det følger av instruksen at en kvinne som får barn ved surrogati under midlertidig opphold i utlandet, ikke vil få barnet registrert i folkeregisteret. Barnet vil heller ikke anses som norsk statsborger etter statsborgerloven, og barnet kan heller ikke erverve norsk pass som gir rett til innreise i Norge.

Når det gjelder farskap fremgår det av rundskriv nr. 4, 2010 fra Skattedirektoratet at det «må ikke tildeles fødselsnummer for barnet eller registreres noen far/barn-relasjon i folkeregisteret for barn født i utlandet før gyldig norsk farskap er etablert, enten ved erkjennelse etter § 4, overføring av farskap etter § 7 med vedtak fra NAV eller at NAV Internasjonalt har anerkjent det utenlandske farskapet, jf. barneloven § 85 annet ledd.»

Etterfølgende sak om endring av farskap etter barneloven § 6 i tilfeller der det kan være mistanke om «menneskehandel», eller det kan være andre grunner til å tvile på at den som oppgis å være far er biologisk far, er behandlet i punkt 9, herunder om utenriksstasjonenes rolle i den forbindelse.

9 Etterfølgende sak om endring av farskap etter barneloven § 6 – særlig om utenriksstasjonenes rolle

Det er ikke adgang til å kreve DNA-analyse for å ta imot erkjennelse etter barneloven § 4. Det vises til departementets brev til Utenriksdepartementet 14. mai 2009 om dette. Det offentlige har imidlertid med hjemmel i barneloven § 6, mulighet til å reise etterfølgende sak om endring av farskapet dersom «særlege grunnar» taler for det. Det offentlige skal eventuelt reise sak på vegne av barnet og ut i fra barnets interesser, og ikke ut fra eventuelle offentlige interesser. Hva som regnes som barnets interesse, må blant annet ses i lys av det fra Stortingets side er lagt vekt på å sikre at det rettslige farskapet svarer til det biologiske. Det er NAV forvaltning som skal vurdere om det foreligger særlige grunner som tilsier at sak skal reises. Det vises til NAVs rundskriv om farskap, se [her](#).

Barneloven § 8 slår fast at domstoler eller andre myndigheter ikke kan prøve farskap i andre saker enn etter §§ 6 og 7. Denne bestemmelsen er således til hinder for at farskap blir fastslått etter andre regler enn etter barneloven, og at farskap blir prøvd prejudisielt i andre saker. Barneloven § 8 fører til at farskap fastsatt etter barneloven skal legges til grunn i andre saker hvor farskap er relevant. I utlendingssaker er det likevel adgang til å vurdere farskap (og andre familierelasjoner) prejudisielt. I disse sakene er det særskilt hjemmel for å anmode om en DNA-test, jf. utlendingsloven § 87.

Ved søknad om pass til barn som er født i utlandet, vil adgangen til passutstedelse reguleres av barneloven, statsborgerloven, passloven og folkeregistreringsloven. Departementet viser i denne forbindelse til redegjørelsen for gjeldende rett og saksgang i [rapport](#) fra arbeidsgruppe om håndtering av surrogatisaker side 42-43, som gjelder tildeling av fødselsnummer generelt.

Folkeregistermyndigheten har et selvstendig ansvar for at opplysninger som registreres om foreldre-barn-forholdet er korrekte ved rekvirering av fødselsnummer i forbindelse med utstedelse av norsk pass til barn født i utlandet. I visse tilfeller kan det være mistanke om «menneskehandel», eller det kan være andre grunner til å tvile på at den som oppgis å være far er biologisk far. Dersom det skal gis pålegg om DNA-analyse som ikke er hjemlet i barneloven, må det foreligge klar og særskilt hjemmel for det, se ovenfor om barneloven § 8. Der slik hjemmel mangler, vil alternativet derfor være at NAV forvaltning tar stilling til om sak skal reises på vegne av barnet fordi «særlege grunnar» taler for det, jf. barneloven § 6 og ovenfor. Departementet legger til grunn at utenriksstasjonenes rutiner på dette punkt bør avklares i samarbeid med Utenriksdepartementet og Arbeids- og velferdsdirektoratet.

10 Bistand til familier som blir berørt av sak om retting i folkeregisteret - Veiledningsgruppen

Departementet viser til punkt 2 når det gjelder hvilke etater som har et veiledningsansvar ved etterfølgende behandling av saker som er gjenstand for retting i folkeregisteret.

Finansdepartementet har ansvar for regelverk om folkeregistrering, og etatsansvar for Skatteetaten. Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet og Finansdepartementet samarbeider imidlertid om oppfølgingen av sakene om retting, og det avholdes ellers felles etatsmøter for å sikre fremdrift, likebehandling og gode prosesser.

Bufetat region øst har fram til nå hatt et særlig ansvar for å veilede partene i sakene om retting. Barne- likestillings- og inkluderingsdepartementet har forsterket veiledningstilbudet i samarbeid med Finansdepartementet ved å etablere en særskilt veiledningsgruppe for partene i de aktuelle sakene. Veiledningsgruppen, bestående av en representant fra hver av de tre etatene, gir direkte og personlig bistand til de som har behov for det, herunder veiledning om regelverk, saksgang og utfylling av søknader.

Med hilsen

Arni Hole (e.f.)
ekspedisjonssjef

Hege Nygård Wetland
avdelingsdirektør

Kopi:

Utenriksdepartementet (videresendes aktuelle utenriksstasjoner)

Finansdepartementet

Justisdepartementet (Innvandringsavdelingen, Politiavdelingen)

Helse- og omsorgsdepartementet

Veiledningsgruppen

Vedlegg

Oversikt over relevante kilder tilgjengelig på www.regjeringen.no/bld

Bioteknologiloven

Forbud mot eggdonasjon er nedfelt i bioteknologiloven. Overtredelser av loven er straffesanksjonert, men straffansvaret gjelder ikke for privatpersoner som søker eller benytter tilbud som er i strid med loven eller donor. Se også Prop. 95 L (2012-2013): <http://www.regjeringen.no/nb/dep/hod/dok/regpubl/prop/2012-2013/prop-95-l-20122013.html?id=719022>

Barneloven

Avtaler om surrogati er etter barneloven § 2 ikke bindende. Det er presisert i Ot.prp. nr. 56 (1996-97) at «bruk av surrogatmor – slik dette er definert i forhold til bioteknologiloven – er forbudt i Norge»:

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/bld/dok/regpubl/otprp/19961997/otprp-nr-56-1996-97-.html?id=120504>

Adopsjonsloven

Midlertidig lov om overføring av foreldreskap for barn født av surrogatmor i utlandet

Rundskriv

Skattedirektoratets rundskriv nr 4, 2010 Barn født av surrogatmor i utlandet – registrering i Folkeregisteret:

<http://www.skatteetaten.no/no/Artikler/Barn-fodt-av-surrogatmor-i-utlandet--registrering-i-Folkeregisteret/>

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementets rundskriv Q-1045 om saksbehandling ved innenlands- og utenlandsadopsjon og særlig om skjønnsutøvelse ved innenlandsadopsjon:

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/bld/dok/rundskriv/2009/saksbehandling-ved-soknad-om-innenlands-.html?id=550653>

Brev fra departementet

Brev av 3. juni 2010 fra Barne- likestillings- og inkluderingsdepartementet til Utenriksdepartementet om erkjennelse av farskap ved norsk utenriksstasjon.

Brev av 20. juni 2011 fra Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet til Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet om søknad om stebarnsadopsjon - barn født av surrogatmor.

Brev av 21. juni 2011 fra Barne- likestillings- og inkluderingsdepartementet til Skattedirektoratet om farskap.

Brev av 23. august 2010 fra Barne- likestillings- og inkluderingsdepartementet til Arbeids- og velferdsdirektoratet om erkjennelse av farskap på norsk utenriksstasjon for barn født av utenlandsk surrogatmor.

Brev av 30. mars 2011 fra Barne- likestillings- og inkluderingsdepartementet til Arbeids- og velferdsdirektoratet om anerkjennelse av farskap etter barneloven § 85.

NOU 2009: 5 om Farskap og annen morskap

NOUen gir en viss oversikt over gjeldende rett, men omfatter ikke alle de problemstillinger som er kommet frem i den offentlige debatten i ettertid:

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/bld/dok/nouer/2009/nou-2009-5.html?id=549513>

Den interdepartementale arbeidsgruppen om håndtering av surrogati i utlandet, rapport av 28. juni 2010

http://www.regjeringen.no/nb/dep/bld/dok/rapporter_planer/rapporter/2010/surrogatisaker.html?id=610406

Evalueringsrapport om bioteknologiloven fra Helsedirektoratet

http://www.helsedirektoratet.no/publikasjoner/rapporter/evaluering_av_bioteknologiloven_status_og_utvikling_p_fagomr_dene_som_reguleres_av_loven_791404

Lenke til forskrift av 23. mai 2012 om anerkjennelse av farskap fastsatt i utlandet for barn født av surrogatmor i utlandet

<http://www.lovdata.no/for/sf/bl/bl-20120523-0446.html>

Lenke til merknader til forskrift

http://www.regjeringen.no/upload/BLD/surrogati/Forskrift_Kommentarer.pdf

[Lenke til Prop. 47 L Midlertidig lov om overføring av foreldreskap for barn i Norge født av surrogatmor i utlandet](#)